

دهه فجر؛ دفاع جامعه اسلامی از نظام ایمانی و مردمی

تعبیری که رهبر انقلاب از مردم سالاری دینی دارند، در این جمله علامه طباطبائی به اختصار بیان می‌شود که حکومت اسلامی، حکومت انسانی است.

تعبیری که رهبر انقلاب از مردم سالاری دینی دارند، در این جمله علامه طباطبائی به اختصار بیان می‌شود که حکومت اسلامی، حکومت انسانی است.

به گزارش خبرنگار مهر، متن زیر یادداشتی از محمد رحیمی پژوهشگر حلقه منظومه فکری علامه طباطبائی (ره) مرکز رشد دانشگاه امام صادق (ع) با عنوان «دهه فجر، دفاع جامعه اسلامی از نظام ایمانی و مردمی» بررسی تطبیقی بیانات رهبر معظم انقلاب با مبانی فکر علامه طباطبائی در مورد مردمی و ایمانی بودن نظام اسلامی است که در ادامه می‌آید؛

در دیدار اقبال مختلف مردم با رهبر انقلاب، در تاریخ ۱۶ بهمن ماه سال ۱۳۹۸، حسینیه باز هم گوش تا گوش، مملو از جمعیت بود و همه انتظار ورود آقا را می‌کشیدند. همه خیره به پرده‌ی آبی پشت صحنه بودند و با هر بار تکان خوردن آن، موجی درون جمعیت، یک قدم پیش می‌رفت. بالاتر از آن پرده، روی پارچه‌ی آبی تیره، آیات و روایات پرمغزی، مختص هر جلسه، خطاطی می‌شود ولی معمولاً در بیانات، اشاره‌ی صریحی به آن نوشته‌ها نمی‌شود. امروز همچنین آیه‌ای بس پرمعنا چشم نوازی می‌کرد؛ آیه ۶۲ سوره انفال: «هُوَ الَّذِي يُدْكِرُ الْغَيْبَاتِ وَيُنزِلُ السَّمَاءَ مَاءً وَيَخْرِقُ الْحَبَاثَاتِ وَيُطَهِّرُ التَّوَابِعَ وَيُغْنِيكَ اللَّهُ بِمَا كَسَبْتَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا عَلِيمًا». غرق در این آیه بودم و داخل قرآن جیبی ام به دنبال آن می‌گشتم و در همین حین، سیل جمعیت مرا جابجا می‌کرد و گاهی پس می‌زد و گاهی به جلو می‌فرستاد. تا پیش از ورود آقا، چند آیه قبل و بعد این آیه را نگاه کردم و تفسیر مرحوم علامه طباطبائی (ره) را در ذهنم مرور کردم. تا اینکه آقا تشریف آوردند. تا شروع بیانات، وقایع زیادی رخ داد. گروه سرود و مداحی و hellip; ولی من همچنان محو در آن آیه بودم.

آقا ابتدا با خوش آمدگویی به برادران و خواهران، حضورشان را موجب معطر و منور شدن فضای مجلس و حسینیه بیان کردند و در ابتدای فرمایشاتشان، وضعیت ایران قبل از پیروزی انقلاب را این گونه توصیف کردند:

«هزاران سال این کشور را جوری اداره کردند که مردم در آن هیچ نقشی نداشتند؛ سلطنت‌ها، قدرت‌های مهاجم، قدرت‌های بیگانه حاکم بودند. در دوره پهلوی و قاجار، وضع از این هم اسف‌بارتر بود؛ یعنی نه مردم نقش داشتند بلکه لگدمال هم می‌شدند؛ ثروت کشور به غارت می‌رفت، به کیسه بیگانه می‌رفت؛ فساد سر تا پای اداره حکومت را گرفته بود.»

ایشان با این مقدمه، به مناسبت این ایام پرداختند:

«ایام دهه فجر برای کشور ما یک دوره بی نظیر و بی بدیل محسوب می‌شود. دهه فجر مظهر اقتدار ملی و مظهر عزم ملی است؛ به این خاطر که در این دهه فجر، ملت ایران با حضور خودشان، با عزم راسخ خودشان توانستند یک بنای پوسیده و فاسد چند هزارساله را واژگون کنند. ملت ایران به رهبری امام بزرگوار اراده کردند، تصمیم گرفتند، از گلوله نترسیدند، از ظاهر قدرتمند رژیم پهلوی نترسیدند؛ آمدند وسط میدان، آن بنا را ویران کردند؛ بنای مردم سالاری را به جای آن گذاشتند و کشور شد مردم سالار.»

مردم سالاری در منظومه فکری آقا به این معناست که:

«از اول، تعیین نظام با رأی مردم باشد؛ تعیین آن کسانی که باید بنشینند قانون اساسی را تنظیم کنند؛ یعنی خبرگان قانون اساسی با رأی مردم؛ بعد که قانون اساسی تنظیم شد، به وسیله‌ی منتخبین مردم، خود آن قانون اساسی باز در معرض رأی مردم؛ قوه مقننه، قوه اجرائیه، شوراهای گوناگون، خود رهبری، با رأی مردم؛ خبرگان رهبری را مردم معین می‌کنند، آن‌ها هم یک رهبری را انتخاب می‌کنند؛ یعنی همه چیز برمی‌گردد به رأی مردم؛ این جور اداره‌ی کشور، معنای حکومت مردمی است. پس این دهه، یک دهه‌ای است که با هیچ برهه‌ی دیگری از ایام سال برای ما قابل مقایسه نیست؛ دهه‌ی فجر مظهر عزم ملی است.»

نظام اسلامی علاوه بر مردم سالار بودن دارای خصوصیت دیگری است:

«البته نظام اسلامی مردمی است، اما خصوصیتش فقط مردمی بودن نیست؛ نظام ما، «نظام ایمانی» است، نظام دینی است، مردم سالاری اسلامی است. «اسلامی» است که مثل شهید سلیمانی تربیت می کند؛ «اسلامی» است که خانواده ها را در دوران دفاع مقدس وادار می کند که جوان های خودشان، پاره های تن خودشان را برای جهاد فی سبیل الله بفرستند، بعد هم افتخار کنند. در کجای دنیا هست که مادری سه فرزند یا چهار فرزند رشید خودش را داده است و افتخار می کند و از هیچ کس گلایه نمی کند؟ هیچ جا نیست. ما اوضاع و احوال کشورهای دیگر را خوانده ایم، شنیده ایم؛ آن ها هم جنگ هایی داشته اند، آن ها هم کشته هایی داشته اند، اما اصلاً قابل مقایسه نیست با آنچه در اینجا گذشته است؛ این به خاطر ایمان است.»

تا این بخش از صحبت های آقا، ذهنم به بحثی در مورد «حکومت اسلامی» سوق داده شد که علامه طباطبایی ذیل آیه ۶۰ سوره انفال «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ وَ آخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ» بیانی دارند و طرحشان را برای حکومت توضیح می دهند؛ این طرح، مبتنی بر دین اسلام با صیانت از حقوق هر فرد از افراد اجتماع کامل می شود و مصلحت افراد ضعیف و قوی، فقیر و غنی، آزاد و بنده، مرد و زن به صورت علی السویه رعایت می شود. از نظر ایشان، نباید فردی مستبد مبتنی بر هوای نفس فردی خود بر اجتماع حکومت کند و به صلاح دید خود به جان، آبرو و اموال انسان ها تعرض نماید. بحث علامه، در این جمله ی کلیدی خلاصه می شود که «حکومت اسلامی، حکومتی انسانی است»؛ [۱] در توضیح این جمله می فرمایند: «حقوق همه افراد را رعایت نموده و به خواسته های آن ها احترام می گذارد؛ بدون اینکه خواسته افراد را فدای خواسته یک نفر یا تعداد محدودی نماید». [۲] از نظر علامه، کسی که در مقابل منافع و خواسته های اجتماع بایستد، با تک تک افراد دشمنی کرده است؛ به همین دلیل، بر همه افراد آن اجتماع واجب است که قیام نموده و دشمن را از خود و منافع خود دفع نمایند. علامه طباطبایی، طرح حکومت اسلامی را ملازم با دفاع مردم بیان می کنند که در آن، هر فرد برای دفاع از خود باید از اجتماع خود دفاع کند و دفاع از اجتماع اسلامی، یعنی دفاع از حکومت اسلامی. [۳]

وقتی به مباحث هم عرض نکات موجود در بیان آقا و علامه طباطبایی ملتفت شدم، قرابت بسیاری احساس کردم. تعبیری که آقا از «مردم سالاری دینی» داشتند و توضیحاتی که فرمودند، در این جمله علامه به اختصار بیان می شود که «حکومت اسلامی، حکومت انسانی است». همچنین در ادامه بحث نیز، وقتی حضرت علامه از اجتماع اسلامی به ضرورت دفاع هر فرد از اجتماع اسلامی در مقابل دشمن وارد می شوند، آقا نیز در ادامه به همین بحث در قالب دو مطلب «راهپیمایی بیست و دوم بهمن» و «انتخابات» می پردازند:

«درباره راهپیمایی بیست و دوم بهمن، خب ملت ما واقعاً همت کرده اند؛ شوخی نیست که چهل سال در زمستان، هوای سرد، زیر برف، در یخ بندان، در شهرهای مختلف کشور، مردم در سالگرد انقلاب بیرون آمدند و حضور خودشان و اجتماع عظیم خودشان را به رخ دشمن ها کشیدند. البته امسال سالگرد بیست و دوم بهمن مصادف با چهل شهید عزیز ما هم هست، ایام چهل شهید سلیمانی است و مردم انگیزه ی مضاعف دارند و ان شاءالله دشمنان ما خودشان خواهند دید حضور عظیم مردمی را در میدان ها و در خیابان ها؛ ما راجع به آن خیلی صحبتی نداریم، ان شاءالله ملت ما با همین حضورشان ضربه ی کوبنده ای بر سیاست های دشمن وارد خواهند کرد.»

«و اما انتخابات؛ برادران عزیز! انتخابات برای کشور ما و ملت ما یک فرصت است، برای دشمنان ما یک تهدید است؛ انتخابات را دست کم نباید گرفت. اولاً انتخابات اگر پُرشور انجام بگیرد و مردم به صورت کامل پای صندوق های رأی حضور پیدا کنند، این تضمین کننده ی امنیت کشور است، امنیت کشور را تضمین می کند؛ چرا؟ برای خاطر اینکه دشمنانی که کشور را، ملت را تهدید می کنند، از پشتوانه ی مردمی بیشتر هراس دارند تا امکانات تسلیحاتی ما؛ بله، از موشک ما هم می ترسند اما از پشتوانه ی مردمی نظام بیشتر می ترسند. حضور در انتخابات نشان دهنده ی پشتوانه ی مردمی از نظام است، به همین دلیل موجب امنیت است.»

همان گونه که در بیان علامه، دفاع هر فرد از منافع خود در مقابل دشمن، همان دفاع از منافع تمامی افراد اجتماع است، این بحث به اقتضای زمانه، در بیان آقا در قالب حضور در راهپیمایی به مثابه ضربه ی کوبنده بر دشمن و در پای صندوق های رأی به مثابه پشتوانه ی مردمی نظام است که موجب هراس دشمنان می شود. در ادامه، آقا از کسانی که به مردم دلسردی القا می کنند، گلایه کردند:

«انتخابات مسئله ی اساسی برای کشور است و نباید با حاشیه سازی و اظهارات گوناگون و حرف های دلسردکننده و ناامیدکننده از رونق انداخته شود؛ متأسفانه از این حرف ها هست. البته دشمن فعال است، تازگی هم ندارد؛ دشمنان

از همان مهر و موم های اول روی انتخابات ما همیشه علامت سوال می گذاشتند. گاهی می گفتند که در این انتخابات تخلف شده، گاهی می گفتند مهندسی شده است؛ خارجی ها از این حرف ها مکرر می گفتند. خیلی هم در مردم تأثیری ندارد. لکن این مشروط بر این است که از داخل به آن ها مایه داده نشود. تأکید بنده روی این است. توجه بکنند گویندگان و کسانی که تربیون هایی در اختیار دارند، جایگاهی دارند و می توانند حرف بزنند -چه در رسانه ها، چه در فضای مجازی- جوری حرف نزنند که دشمن سوءاستفاده کند و از قول آن ها این مطلب را چند برابر بزرگ کند و مایه ی دلسردی مردم در انتخابات بشوند. وقتی شما بگویید این انتخابات مهندسی شده است، خب مردم دلسرد می شوند. وقتی شما بگویید که اینجا دموکراسی نیست، این ها انتخابات نیست، انتصابات است، خب مردم دلسرد می شوند؛ در حالی که این دروغ است، چنین چیزی نیست.»

«انتخابات در کشور ما انتخابات سالمی است؛ من تعجب می کنم از بعضی ها که خودشان به وسیله ی انتخابات به یک جایی رسیده اند، همین ها انتخابات را زیر سوال می برند؛ چطور آن وقتی که انتخابات به نفع شما است، صحیح و متفن است، اما آنجایی که به نفع شما نیست، انتخابات می شود خراب. «وَ إِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ» (نور: آیه ۴۹) قرآن می گوید اگر در قضاوت، حق طرف آن ها شد، قبول می کنند قضاوت را، اگر طرف آن ها نشد، قبول نمی کنند؛ بعد می فرماید: «أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ» (نور: آیه ۵۰) در دل این ها مرض هست.»

مقصود از کسانی که در بیان آقا، دل افراد جامعه را سرد کرده و به ناامیدی سوق می دهند، در بیان علامه، ذیل همان آیه ی ۶۰ سوره انفال «وَ آخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمْ» منظور از «آخرین» که در مقابل اولین است، آن افرادی هستند که مؤمنین از دشمنی آنان بی خبرند، و منظور از «اولین» آن افرادی هستند که مؤمنین ایشان را به دشمنی خدا و دشمنی خودشان می شناسند. در نگاه علامه، مقصود آیه، افرادی هستند که چون در میان مؤمنین علامت و امتیازی نداشته در لباس مؤمنین و در زی ایشان با خود ایشان نماز می خوانند و روزه می گیرند، و به حج می روند، و به حسب ظاهر جهاد می کنند، بلکه غیر منافقین یعنی کفاری را هم که مؤمنین هنوز مبتلای به آنان نشده اند، شامل می شود. [۴]

در مقابل خدعه و نیرنگی که از این افراد منافق احتمال می رود، خداوند در آیه ی ۶۲ سوره انفال می فرماید: «وَ إِنْ يَرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ» علامه در توضیح این قسمت می گویند: «منافقین اگرچه در ظاهر اهل موافقت و همراهی هستند ولی در خفا خیانت می کنند». برای مقابله با این دشمنی، در شرایطی که سعی دارند مؤمنین را گیج و گمراه کرده و در شرایط مناسب بر ایشان شبیخون بزنند، خداوند می فرماید: «فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ» یعنی، خدای متعال، برای مقابله با این دشمنی کفایت می کند. البته در ادامه ی آیه، دلیل این کفایت را نیز این گونه می فرماید: «هُوَ الَّذِي أُيِّدَكَ بِنَصْرِهِ وَ يَالْمُؤْمِنِينَ». حضرت علامه به این طرافت آیات دقت داشته و نصرت الهی و پشتوانه ی مؤمنین را تنها راه مقابله با دشمن بیان می کنند. [۵]

تا این بخش از صحبت های آقا با بررسی تطبیقی با تفسیر المیزان، کم کم متوجه شده بودم که ارتباط آیه ۶۲ سوره انفال که بالای سر آقا خطاطی شده بود با موضوع بحث این جلسه در این ایام مبارک چه ارتباطی داشت. مخلص بیانات آقا در این دیدار هم در آن آیه نهفته بود که وقتی حکومت اسلامی ایجاد می شود، به واسطه ی نصرت الهی و به پشتوانه ی مؤمنین بقا خواهد داشت. از این جهت بود که ایشان، نظام اسلامی را با دو خصلت «ایمانی» و «مردمی» توصیف کردند.

در نهایت، با این حد از قرابتی که در محتوای بیانات آقا با مبانی علامه طباطبایی (رحمه الله علیه) از یک سو، و با مبانی قرآنی از سوی دیگر، وجود داشت، به این نکته ی آقا متذکر شدم که مبانی فکری انقلاب اسلامی توسط امثال علامه طباطبایی آماده شده است و با این زیرساخت های فکری باید به فروع مختلفی تفریع شود تا نیازهای فکری امروز جوان ها پاسخ داده شود. [۶]

[۱] طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۹، ص ۱۱۷

[۲] طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۹، ص ۱۱۷

[۳] طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۹، ص ۱۱۸

[۴] علامه طباطبایی، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۹، ص: ۱۵۳

[۵] علامه طباطبایی، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۹، ص: ۱۵۵-۱۵۶

[۶] بیانات در دیدار علما و روحانیون خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۰۷/۱۹